

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Ülle Sildam

FK040

**ETTEVÕTTE MAKSEVÕIME JA
JÄTKUSUUTLIKKUSE ANALÜÜS (AS HARJU
ELEKTER NÄITEL)**

Diplomitöö

Juhendaja:

Evi Kitvel, PhD

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

Käesoleva diplomitöö teema on “Ettevõtte maksevõime ja jätkusuutlikkuse analüüs (AS Harju Elekter näitel)”, seega on autor uurimisobjektiks võtnud börsiettevõtte AS Harju Elekter. Põhjalikuma uurimuse alla on võetud äritegevusega seotud materiaalse põhivara, eelkõige amortiseeritava põhivara mõju ärikasumile. Eelnevast lähtuvalt on autoripoolne töö eesmärk hinnata 2005 aasta majandusaasta aruande põhjal AS Harju Elekter maksevõimet ja jätkusuutlikust. Selle eesmärgi lahendamiseks on uuritud: kas ettevõtte finantsaruandes on kasum kajastatud objektiivselt, milliseid võimalusi pakuvad ettevõtte maksevõime hindamisel raamatupidamis- ja juhtimibilanss ning millele peab ettevõtte juhtkond edaspidi enam tähelepanu pöörama äritegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Diplomitöö mahuks koos lisadega (7 lisa) on 44 lehekülge ning töös on kasutatud 14 allikat, millele on autor töös ka viidanud. Antud töö koosneb kolmest peatükist ning kirjutatud on eesti keeles.

Diplomitöös on autor käsitlenud (AS Harju Elekter näitel) materiaalse põhivara kulumi arvestuspõhimõtteid sh materiaalse põhivara amortisatsiooniarvestuse meetodeid, hinnanud ettevõtte lühiajalist maksevõimet ja põhivara amortisatsioonipoliitikat. Töö viimases osas on autor analüüsinud ettevõtte pikaajalist maksevõimet ja teostanud omakapitali puhasrentaabluse teguranalüüsi.

Autor peab diplomitöös kajastatud teemat väga aktuaalseks, sest kulumi vähendamise/ suurendamisega on ettevõtte juhtkonnal küllaltki suures ulatuses võimalik ärikasumi suurust mõjutada. Eriti siis, kui käivitub 2009 aastal taas kasumi tulumaksustamine.

Diplomitöö annab võimaluse nii maksuhaldurile kui ka teistele valdkonnast huvitatud isikutele saada lisateadmisi ettevõtte maksevõime ja jätkusuutlikkuse hindamiseks.

SISUKORD

MÕISTED.....	4
SISSEJUHATUS.....	6
1. MATERIAALSE PÕHIVARA KULUMI ARVESTUS RAAMATU -PIDAMISBILANSI ALUSEL	8
1.1. Materiaalse põhivara arvestuspõhimõtted	9
1.2. Materiaalse põhivara amortisatsiooniarvestuse meetodid	12
2. ETTEVÕTTE LÜHIAJALISE MAKSEVÕIME HINDAMINE	14
2.1. Ettevõtte maksevõime analüüs.....	15
2.2. Põhivara amortisatsioonipoliitika hindamise meetodika	19
3. ETTEVÕTTE PIKAAJALINE MAKSEVÕIME JA JÄTKUSUUT- LIKKUS JUHTIMISBILANSI ALUSEL	24
3.1. Omakapitali rentaabluste teguranalüüs	27
3.2. Ettevõtte jätkusuutlikkuse analüüs.....	31
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	35
LISADE LOETELU	36
Lisa 1. Harju Elekter Grupi juhtimisstruktuur	37
Lisa 2. Põhivara vanus ja amortisatsioon AS Harju Elekter näitel	38
Lisa 3. Vaba pikaajalise kapitali arvutamine AS Harju Elekter näitel	39
Lisa 4. Juhtimisbilanss AS Harju Elekter näitel	40
Lisa 5. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande konsolideeritud bilanss....	41
Lisa 6. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande konsolideeritud kasumiaruanne	42
Lisa 7. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande konsolideeritud rahavoogude aruanne	43

MÕISTED

Akumuleeritud kulum – kui põhivara on juba kuluna kajastatud (amortiseeritud) amortiseeritav osa (samatähenduslik mõistega “akumuleeritud amortisatsioon”) (RTJ 5).

Amortisatsioon – on vara amortiseeritava osa süstemaatiline jaotamine vara kasulikule elueale (IAS 16).

Amortiseeritav osa – on vara soetusmaksumus või muu soetusmaksumust asendav summa, millest lõppväärtus on maha arvatud (IAS 16).

Bilansiline (jääk) maksumus – on netosumma, milles vara on bilansis kajastatud (võttes arvesse akumuleeritud kulumit ja võimalikke allahindlusi) (RTJ 5).

Finantsvõimendus – laenukapitali kasutamine omakapitalilt saadava tulu suurendamiseks (Mereste I 2003: 198)

Juhtimisbilanss – võrdub ettevõtte raamatupidamisbilansi ja kõigi nullintressimääraga lühiajaliste kohustuste vahega (Kitvel 2000:99).

Kaetav väärtus – on võrdne kõrgemaga vara õiglasest väärtusest (miinus müügikulutused) või kasutusväärtusest (RTJ 5).

Kahjum väärtuse langusest – on summa, mille võrra vara bilansiline maksumus ületab selle vara kaetava väärtuse (IAS 16).

Kasulik eluiga – on kas: a) periood, mille jooksul ettevõtte eeldavalt vara kasutab; b) või toodangu või muude samalaadsete ühikute arv, mida ettevõtte eeldatavasti varast saab (IAS 36).

Kasutusväärtus – on vara kasutamisest ja kasutusjärgsest müügist eeldatavalt genereeritavate rahavoogude nüüdisväärtus (RTJ 5).

Laenukasutuse kulutused – on intressikulu ja muud kulutused, mis on ettevõttele tekkinud seoses vahendite laenamisega (IAS 23).

Lõppväärtus – on summa, mida ettevõtte saaks vara võõrandamisel täna (miinus vara võõrandamisega seotud müügiikulutused), juhul kui vara oleks sama vana ja samas seisukorras, nagu ta on eeldatavasti tema kasuliku eluea lõppedes (RTJ 5).

Materiaalne põhivara – on materiaalsed objektid, mida kasutatakse kaupade tootmiseks või teenuste osutamiseks, rendileandmiseks või halduseesmärkidel ja mida eeldatavasti kasutatakse rohkem kui ühe perioodi jooksul. (IAS 16).

Rahavoogude nüüdisväärtus – ettevõtte majandustegevusest tekkivate rahaliste vahendite (liikumiste) hind hetkelises nominaalses vääringus ehk nende hetkeline reaalväärtus (Mereste II 2003: 28, 168)

Soetusmaksumus – on vara omandamiseks makstud raha või raha ekvivalentide summa ja mitterahalise tasu õiglane väärtus vara soetamise või valmistamise ajal (IAS 16).

Tingimustele vastav varaobjekt – on vara, mille otstarbekohasesse kasutus- või müügi valmidusse viimine võtab olulisel määral aega (IAS 23).

Väärtus ettevõtte jaoks – on vara jätkuvast kasutamisest ja kasuliku eluea lõpus selle võõrandamisest tulenevate eeldatavate rahavoogude nüüdisväärtus (IAS 16).

Õiglane väärtus – on summa, mille eest on võimalik vahetada vara teadlike, huvitatud ja mitteseotud poolte vahelises tehingus (IAS 16).

SISSEJUHATUS

2004 aasta mais astus Eesti Euroopa Liitu, mis tõi endaga kaasa küllaltki suuri muutusi, nii positiivseid kui ka negatiivseid. Meid ümbritseva majanduskeskkonna areng on olnud väga kiire. The Economisti hinnangul kuulusid Baltimaad 2006 aastal maailma kõige kiiremini kasvavate riikide TOP20 hulka. Majandusruumi piiride kadumine avaldub üha enam ka konkurentsi olukorras. Eesti ettevõtted peavad tegema üha enam jõupingutusi, et olla järjest paremad, nii võrreldes teada-tuntud rivaalidega kui ka uute tulijatega. Seega tegema senisest rohkem investeringuid nii olemasolevate kui ka päris uute turgude hõivamiseks. Senisest enam otsima terviklahendusi, mis omakorda eeldab põhjalikult kaalutud ja mõistlike juhtimisotsuste vastuvõtmist, sest tihe konkurents turul tähendab ka järeleandmisi kasumlikkuses.

Ettevõtete majandustegevuse käigus on väga sageli ning väga erinevatel põhjustel vaja määratleda selle majanduslikku seisundit. Seisundi hindamisest võivad olla huvitatud näiteks maksuamet ja muud riigorganid, investorid, lepingulistes ja õigussuhetes olevad partnerid, kliendid ning loomulikult ka omanikud. Igal huvigrupil on oma individuaalne soovitud vaatenurk firma majandustegevusele ja olukorrale, seega millised subjektid millist infot ja milleks vajavad. Näiteks Maksu- ja Tolliamet soovib teavet, milline on ettevõtte võimekus maksta makse, säilitada tootmis- või toimimistegevus või ettevõtte taaskäivitamise võimalus. Lähtudes asjaolust, et Maksu- ja Tolliamet on Eesti ühiskonnas unikaalne ja väga olulist rolli täitev organisatsioon, kelle tegevus ulatub klienditeenindusest kriminaalmenetluseni, seega vastutades eelkõige riigi fiskaaleesmärkide täitmise eest.

Eelnevat silmas pidades lähtuski autor diplomitöö teema valikul asjaolust, et kulumi vähendamise/suurendamisega on ettevõtte juhtkonnal küllaltki suures ulatuses võimalik ärikasumi suurust mõjutada. Diplomitöö eesmärgiks on hinnata ettevõtte maksevõimet ja jätkusuutlikust, lähtudes amortisatsioonipoliitikast. Põhjalikuma uurimuse alla on võetud äritegevusega seotud materiaalne põhivara, eelkõige amortiseeritav põhivara ning uurimisobjektiks valis autor börsiettevõtte AS Harju Elekter.

Diplomitöö analüüs on teostatud AS Harju Elekter 2005 aasta majandusaasta aruande andmete alusel, mis on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IAS). Käesolevas töös on autor analüüsinud aastaid 2004 – 2005, kuna aastaaruandes tehakse võrreldavaks ainult kaks viimast tegevusaastat ning omakapitali teguranalüüs on teostatud aastalõpu seisuga, mitte keskmiste järgi. 2006 aasta majandusaasta aruanne ei olnud diplomitöö kirjutamise momendil kättesaadav. Töö koosneb kolmest peatükist. AS Harju Elekter maksevõime ja jätkusuutlikkuse hindamiseks on autor antud töös püüdnud leida vastused järgmistele küsimustele:

- kas ettevõtte finantsaruandes on kasum kajastatud objektiivselt;
- milliseid võimalusi pakuvad ettevõtte maksevõime hindamisel raamatupidamis- ja juhtimisbilansi andmed;
- millele peab ettevõtte juhtkond edaspidi enam tähelepanu pöörama äritegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Uurimisobjektiks oleva börsiettevõtte AS Harju Elekter põhilisteks tegevusaladeks on: elektriseadmete tootmine energijaotus-, tööstus- ja ehitussektori tarbeks; fiiberoptiliste toodete valmistamine; tööstusautomaatika seadmete tootmine; jõukaablite ja õhuliinide ning tuletõkke- ja turvauste tootmine; juhtmesarjade valmistamine ja muud tegevusalad. AS Harju Elekter omab tütarettevõtteid nii Eestis, Leedus kui ka Soomes ning sidusettevõtteid ja strateegilisi finantsinvesteeringuid (Lisa 1). Seega on antud ettevõtte näol tegemist mitme tegevusalaga tegeleva kontserniga. Ettevõtte AS Harju Elekter **missioon** – on olla üks Läänemere regiooni suurimaid elektriseadmete ja –materjalide tootjaid, lahendades kliendi vajadustest tulenevad ülesanded asjatundlikult, tähtaegselt ja kvaliteetselt, pakkudes samaaegselt koostööprojektides mõlemale osapoolle lisaväärtust ja kindlustunnet. Ning antud ettevõtte **eesmärk** – on olla pikaajaliselt edukas, kasvatades firma kapitali ja tootes tulu koostööpartneritele ja omanikele ning pakkudes tööd, palka ja arenguvõimalusi oma töötajatele.

Alates 1. jaanuarist 2000 aastal on Eesti loobunud ettevõtte ärikasum tulumaksustamisest, seega pole olnud vajadust arvestada maksuamortisatsiooni, mis on küllaltki tugevalt

mõjutanud Eesti ettevõtete konkurentsivõimet rahvusvahelisel tasandil, sest Eesti ettevõtted võivad põhivara ostmisel nii öelda kogu ostu kohe kuludesse kanda. Põhivara amortiseeritakse (tavaliselt) kahes paralleelses vormis samaaegselt, kusjuures need omavahel ei kattu. Esiteks nõnda nimetatud *raamatupidamisamortisatsioon* – mis on seotud kuluarvestusega ja selle ülesandeks on määrata toodangu omahind ning juhtida ettevõtte ressursse. Teiseks nõnda nimetatud *maksuamortisatsioon* – mis on seotud ettevõtte finantsarvestusega ning selle ülesandeks on tulumaksukohustuse arvestus. Eesti ühinemisel EL-iga 2004 aastal, anti meile võimalus rakendada 2000 aasta kehtestatud tulumaksusüsteemi kuni 2008 aasta lõpuni. 1. jaanuaril 2009 aastal peaks rakenduma ka Eestis maksuamortisatsiooni korraldus tavapärasel tulumaksusüsteemis.

Tugeva ja konkurentsivõimelise ettevõtte eeldusteks on: tugev omakapital; väärtuslikud finantsinvesteeringud, mis tagavad vajaliku kapitali: kaasaegse ja nõuetekohase töökeskkonna; hea tööandja maine, mis võimaldab värvata häid ja perspektiivikaid noori spetsialiste ning pakkudes oma töötajatele professionaalset koolitust. Kasumile orienteeritud palgapoliitika – kui läheb hästi firmal, läheb hästi ka firma töötajal; väljakujunenud traditsioonid ja tavad – töövälised koosviibimised teatud tähtpäevadel, töötajate meelepidamine teatud juhtudel ja muud ettevõtte sisesed soodustused, millel on töötaja jaoks suur emotsionaalne väärtus ning mida ei tasu alahinnata - tööjõupuuduse ilmingutega Eestis. Kõik ikka selleks, et ettevõtte suudaks toota kasumit ja oleks jätkusuutlik, mis ongi iga ettevõtte eesmärk. Hoida ettevõtet kasumis on päev-päevalt järjest raskem ja eeldab ettevõtjatelt õigete strateegiliste juhtimisotsuste vastuvõtmist.

Siinkohal avaldab autor tänu diplomitöö juhendajale **Evi Kitvel'le**, kes nõustus meeleldi antud tööd juhendama suhtudes võetud vastutusse väga järjekindlalt ja nõudlikult. Ning tänu kellele sai autor diplomitöö kirjutamise käigus süvendatud teadmised ettevõtte põhivara amortisatsioonipoliitika ja juhtimisbilansi olemusest ning selle mõjust ärikasumile.

1. MATERIAALSE PÕHIVARA KULUMI ARVESTUS RAAMATU

-PIDAMISBILANSI ALUSEL

Vastavalt bilansile koosneb ettevõtte põhivara: pikaajalistest finantsinvesteeringutest, kinnisvarainvesteeringutest ja immateriaalsest põhivarast. Nimetatud materiaalsed põhivara kinnisvara ja vallasvara vormis, aga ka immateriaalse vara vormis kasutatakse jätkuvalt, aastaid või koguni aastakümneid tootmisprotsessis ning sellel on tihti veel mingisugune väärtus peale tema majandustegevuses kasutamise lõpetamist. Põhivara väärtus kandub toodangu tootmiskuludesse kulumina, kusjuures on oluline rõhutada, et seegi põhivara kulum on üks ärikulude liike.

Materiaalse põhivara alla kuuluvad muuhulgas maa ja hooned (või osa hoonest) ja nendega seotud õigused (hoonestusõigus, kasutusvaldus jne), mida ettevõtte kasutab enda majandustegevuses. Välja arvatud maa ja hooned, mida ettevõtte hoiab renditulu teenimise või turuväärtuse tõusmise eesmärgil ja mida ta ei kasutata enda majandustegevuses välja arvatud alalhoidmisele määratud varad.

Põhivara amortisatsiooni arvestus on üks neist arvestuse lõikudest, mille kehtestamisel on ettevõtte juhtkonnal valikuvõimalused ja õigus arvestuse meetodeid sise-eeskirjadega kehtestada ning kasvõi igal aastal muuta, kas kogu või siis alles soetatud põhivaralt. Kogu tegevus on seaduslik ja reglementeeritud. Ettevõtte juhtkonnal on õigus ise määrata: põhivara minimaalne maksumus; eri liiki põhivara kasutusiga, mis on lineaarse amortisatsiooni arvestusmeetodi korral aluseks aastase amortisatsiooninormi kehtestamisel; eri liiki põhivara lõppväärtus, mis vähendab põhivara amortiseeritavat soetusmaksumust kasutuse lõpu seisuga; amortisatsiooni arvestusmeetod. Põhivara kulumi arvestus on põhivara soetusmaksumuse mõttelise osa kuludesse kandmine raamatupidamises, kuna põhivara eest on eelnevalt tasutud, siis kulumi kirjendamine on sisuliselt mitterahaline tehing.

1.1. Materiaalse põhivara arvestuspõhimõtted

Materiaalne põhivara, mis vastab vara bilansis kajastamise kriteeriumitele, võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses. Soetamisega otseselt seotud kulutustest ja vara tulevase demonteerimisega ja asukoha taastamisega seotud hinnanguliste kulutuste nüüdisväärtusest. (IAS 16.15-16) Juhul kui materiaalse põhivara objekti eest tasutakse tavapärasest maksetähtajast pikemaajalise järelmaksuga, siis loetakse objekti soetusmaksumuseks makstava tasu nüüdisväärtust. Vahe tasu nominaalväärtuse ja nüüdisväärtuse vahel kajastatakse intressikuluna järelmaksu perioodi jooksul lähtudes IAS 23.11.

Kui aga materiaalse põhivara objekti valmistamine vältab pikema perioodi ning seda finantseeritakse laenuga (või mõne muu võlainstrumendiga), siis tohib otseselt seotud laenukasutuse kulutusi sh ka intresse kapitaliseerida antud objekti soetusmaksumuses, lähtudes IAS 23.11. Kui vara soetatakse mitterahalise vahetustehingu (bartertehingu) teel mingi teise vara eest, siis loetakse vara soetusmaksumuseks tema õiglast väärtust. Välja arvatud juhtudel, kui õiglane väärtus pole usaldusväärselt määratav või vahetustehingul puudub sisu (teostatakse teatud finantstulemuse saavutamiseks). Sellisel juhul loetakse vara soetusmaksumuseks äraantud vara bilansilist maksumust lähtudes. IAS 16.24-26 Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, siis võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena. Ning määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponentide kasulikule elueale, lähtudes IAS 16.13, 16.43-47.

Materiaalse põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused, kusjuures on lubatud esialgne soetusmaksumus asendada ümberhinnatud väärtusega (IAS 16.30). Materiaalset põhivara amortiseeritakse kulusse objekti kasuliku eluea jooksul. Valitud amortisatsioonimeetod peab süstemaatiliselt peegeldama vara kasutamist tema kasuliku eluea jooksul saadava majandusliku kasu jaotumist ajas (IAS 16.60). Kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, siis lõpetatakse vara amortiseerimine, kusjuures amortiseerimist alustatakse uuesti hetkest, mil vara lõppväärtus on langenud alla tema bilansilise jääkmaksumuse (IAS 16.53-54).

Vara hakatakse amortiseerima alates tema kasutusvalmis saamise hetkest ja seda tehakse

kuni vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest, kuid ajutiselt kasutusest eemaldatud vara amortiseerimist ei peata (IAS 16.55). Igal bilansipäeval tuleb hinnata kasutatavate amortisatsioonimäärade, amortisatsioonimeetodite ja hinnanguliste lõppväärtuste põhjendatust (IAS 16.49). Jooksva hoolduse ja remondiga kaasnevad kulutused kajastatakse perioodikuludes. Kui põhivara objektil vahetatakse välja mõni komponent, siis lisatakse uue komponendi soetusmaksumus objekti soetusmaksumusele juurde, kui see vastab materiaalse põhivara mõistele ja vara bilansis kajastamise kriteeriumile. (IAS 16.12, IAS 16.13-14)

Materiaalse põhivara allahindlused seisnevad: vara väärtuse languses st materiaalse põhivara objektid hinnatakse alla nende kaetavale väärtusele. Juhul, kui varaobjekti kaetav väärtus on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest, siis viiakse läbi vara väärtuse test, mille käigus leitakse vara kaetav väärtus. (IAS 36.59) Vara väärtuse testis, mille käigus hinnatakse vara õiglast väärtust ja vara kasutusväärtust (IAS 36.18-19). Vara õiglase väärtuse hindamisel tuleb lähtuda õiglase väärtuse indikatsioonidest, lähtudes IAS 36.25-27 ja vara kasutusväärtuse hindamisel koostatakse realistlik projektsioon antud varaga seotud rahavoogude kohta järgmistel perioodidel ning arvutatakse nende rahavoogude nüüdisväärtus (IAS 36.31). Ning raha genereeriva üksuse test, seega võimalusel tuleb väärtuse test läbi viia iga konkreetse varaobjekti kohta, mille väärtuse languse suhtes esineb kahtlusi (IAS 36.66).

AS Harju Elekter kajastab materiaalsel põhivara bilansis soetusmaksumuses, mida on vähendatud akumulunud kulumi ja varade väärtuse vähenemisest tuleneva kahjumi võrra. Oma tarbeks valmistatud põhivara soetusmaksumus koosneb materjalikulust, tööjõukulust ning proportsionaalsest osast tootmise üldkuludest. Konsolideeritud raamatupidamisaruannete koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist, välja arvatud müügikõlblikud investeeringud, mis kajastatakse nende õiglates väärtuses. Ehitatavaid ja arendatavaid kinnisvaraobjekte kajastatakse materiaalse põhivarana soetusmaksumuses kuni ehitus- või arendustegevuse lõpetamiseni ning alles siis toimub nende varaobjektide ümberklassifitseerimine kinnisvarainvesteeringuteks. Kontserni kinnisvara investeeringuteks on tootmis- ja kontorihooned, mis paiknevad Keilas ja Haapsalus, kus samaväärsel kinnisvaraga tehtavad tehingud on ebaregulaarsed, seega ei

pruugi tulemus olla usaldusväärne, lisaks on õiglase väärtuse määramine küllaltki kulukas, mistõttu ei ole hindamisi läbi viidud ega tellitud. Juhtkonna hinnangul jääb kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtus vahemikku 130 – 150 miljonit krooni (2005 a majandusaasta aruanne).

Lähtudes olulisuse printsiibist – ei kajasta AS Harju Elekter oma bilansis (ei kapitaliseeri) põhivarana väheväärtuslikke varasid, isegi juhul, kui nende kasutusega ületab ühte aastat, vaid on kehtestanud materiaalse põhivara arvelevõtmisel alampiiri 5 000 krooni ning millest kõrgema soetusmaksumusega varasid kapitaliseeritakse põhivarana ja madalamaga kantakse kulusse nende kasutuselevõtmise hetkel. Väheväärtusliku, kuid pika kasutusega varade üle peetakse arvestust bilansiväliselt.

1.2. Materiaalse põhivara amortisatsiooniarvestuse meetodid

Põhivara soetusmaksumuse kuluna kajastamiseks on mitu rahvusvaheliselt aktsepteeritud meetodit. Käsitleme neist nelja, milleks on:

Lineaarne meetod – antud meetod põhineb eeldusel, et määratud kasutusea lõpul võrdub põhivara jääkmaksumus lõppväärtusega ehk mahaarvestamisele kuuluv summa on täies ulatuses kuluks kantud. Arvutatakse (Valem 1):

$$\text{Aasta kulum} = \frac{\text{soetusmaksumus} - \text{lõppväärtus}}{\text{kasutusaeg aastates}}$$

Valem 1. Lineaarne meetod - aasta kulumi arvutamine

Meetod on laialt levinud, tänu oma lihtsusele ning on otstarbekas kasutada põhivara puhul, mida rakendatakse ühtlaselt kogu kasutusaja jooksul. Lineaarne amortisatsiooniarvestuse meetod on USA-s ja enamikes Euroopa riikides sh Eestis laialt kasutatav.

Tegevusmahupõhine meetod – erinevalt teistest meetoditest, ei ole tegevusmahul põhineva meetodi rakendamisel kulum aja funktsioon. Kulumimäär saadakse põhivahendi soetusmaksumuse ja kasuliku eluea jagatisena, mille arvutuskäik (Valem 2) on järgmine:

$$\text{Kulumimäär} = \frac{\text{soetusmaksumus - lõppväärtus}}{\text{eeldatav kasulik tööiga}}$$

Valem 2. Tegevusmahupõhise meetodi kulumimäära arvutamine

Et määrata kindlaks perioodi kulum (Valem 3), selleks korrutatakse perioodi tegevusmaht kulumimääraga, seega:

$$\text{Kulum} = \text{kulumimäär} \times \text{perioodi tegevusmaht}$$

Valem 3. Tegevusmahupõhise meetodi perioodi kulumi arvutamine

Seda meetodit on otstarbekas kasutada selliste põhivahendite puhul, mida kasutatakse ebahühtlaselt ja mille kasutamise ulatust on võimalik mõõta näiteks: autod jne.

Kahekordselt alaneva jäägi meetod – see meetod on soetusmaksumuse kiirmahaarvestusmeetod, mille eelduseks on, et põhivahend toob suuremat kasu esimestel kasutusaastatel. Selle meetodi puhul korrutatakse põhivahendi jääkmaksumus kindla mahaarvestismääraga, milleks on kahekordne lineaarne mahaarvestismäär. (Valem 4) Mahaarvestise summa (kulum) arvutatakse järgnevalt: tehakse kindlaks lineaarne mahaarvestimäär aasta kohta ning korrutatakse kahega, seega:

$$\text{Kahekordne lineaarne mahaarvestismäär} = \frac{1}{\text{vara kasutusaeg (aastat)}} \times 2$$

Valem 4. Kahekordselt alaneva jäägi meetodi kahekordse lineaarse mahaarvestismäära arvutamine

Kahekordne lineaarne kulumimäär korrutatakse põhivahendi jooksva jääkmaksumusega. Viimase aasta mahaarvestiseks võetakse summa, mis vähendab põhivahendi jääkmaksumuse lõppväärtuseni.

Kasutusaastate summa meetod – sellegi meetodi puhul on tegu kiirkulumi arvestamise meetodiga, mida arvutatakse järgnevalt (Valem 5):

$$\text{Kulum} = \frac{(\text{põhivahendi kasutusaeg} + 1) - \text{kasutusaasta järjenumbr}}{\text{kasutusaastate järjenumbrite summa}} \times \text{x (soetusmaksumus - lõppväärtus)}$$

Valem 5. Kasutusaastate summa meetodi kulumi arvestamine

Kõigi nende meetodite puhul on üksikutel perioodidel kuluks kantav summa erinev, kuid kuluks kantav kogusumma ühesugune, seega põhivahendi soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahe. (Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004:198-201).

AS Harju Elekter kajastatakse kulum kasumiaruandes ja arvestatakse materiaalselt põhivaralt ning selle eristatavatelt komponentidelt *lineaarsel* meetodil.

2. ETTEVÕTTE LÜHIAJALISE MAKSEVÕIME HINDAMINE

Ettevõtte lühiajalise maksevõime tase määrab ära ettevõtte valmiduse tasuda oma lühiajalisi

kohustusi. Ettevõtte on finantsilistes raskustes, kui ta ei suuda tähtaegselt tasuda oma kohustusi. Pidevaks äritegevuseks vajalike materjalide ja teenuste ostud tehakse aga päevade lõikes ebahühtlaselt. Raha sissetulekute ja väljaminekute erinevusest tingituna võib tekkida olukord, mil kohustuste tasumiseks ei jätku sama päeva raha laekumistest ega arvelduskonto jäägist. Kui selline olukord kestab lühikest aega ehk kuni üks kuu, siis on need raskused ajutised, kui aga pikemat aega ehk enam kui kolm kuud, siis on need makseraskused muutunud pikaajalisteks.

Likviidsuse all mõeldakse eelkõige ettevõtte võimet muuta oma varad rahaks või saada raha. Likviidsus on ettevõtte usaldatavuse ja eksistentsi vältimatu eeltingimus. Kusjuures ettevõtte ajutisi makseraskusi ei käsitata veel pankrotimenetluse algatamise põhjustena. Kui ettevõtte kaotab olemasolevate ja potentsiaalsete võlausaldajate silmis usaldusväarsuse, siis kaasneb sellega võlausaldajate poolne laenuandmisest keeldumine. Selle tulemusena võib ettevõtte muutuda maksejõuetuks. Ettevõtte eksistents on tugevasti ohustatud ning teda ähvardab "likviidsusinfarkt". Kasutatavaim võimalus ettevõtte likviidsuse hindamiseks on ettevõtte käibekapitali analüüs. (Banhard, Kitvel 2001:90-92)

Ettevõttel võib tekkida makseraskusi järgmistel asjaoludel:

- ettevõtte ärirentaablus ja raha genereerimise võime on võrreldes samalaadsete ettevõtetega liiga väike;
- tehniline maksejõuetus, mis on tingitud likviidsete vahendite puudumisest, kuid kui ettevõttel õnnestub osa oma varast muuta likviidseks, siis võib maksevõime taastuda;
- raha ebahühtlasest laekumisest;
- vara reaalväärtus ei kata tekkinud kohustusi

2.1. Ettevõtte maksevõime analüüs

Kõige enam kasutatavad likviidsuse suhtarvud leitakse ettevõtte raamatupidamisbilansi alusel. Ettevõtte lühiajalist maksevõimet iseloomustavad suhtarvud.

käibevarad

$$\text{Lühiajaliste kohustuste kattekordaja} = \frac{\text{Lühiajalised kohustused (kokku)}}{\text{Lühiajaliste kohustuste kattekordaja}}$$

Valem 6. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja arvutamine

Antud suhtarv (Valem 6) näitab mitu korda peab ettevõtte käibevara ületama kõiki lühiajalisi kohustusi. Rahvusvahelise standardi järgi peab ettevõtte käibevara vähemalt kaks korda ületama lühiajalisi kohustusi. Praktikas on pangad võtnud kasutusele järgmised hindamiskriteeriumid:

1,6 < likviidsussuhe	hea
1,20 < likviidsussuhe < 1,59	rahuldav
0,90 < likviidsussuhe < 1,19	mitterahuldav
likviidsussuhe < 0,9	nõrk

Kui antud näitaja on väiksem, kui 1, siis on tegemist puhta käibekapitali defitsiidiga, seega ettevõtte põhivara, kui pikaajaline investering on kaetud lühiajaliste kohustustega. Kui käibekapitali defitsiit ületab 10%-i, siis on tegemist ettevõtte tõsisema likviidsuskriisiga. Erandiks on kiiresti riknevat toorainet töötlevad ettevõtted, nagu liha- ja piimatööstus, kellele on käibekapitali defitsiit iseloomulik, kuid isegi nende ettevõtete puhul ei tohiks lühiajaliste kohustuste kattekordaja ületada kolm või enam korda, kuna see viitab juba käibekapitali juhtimise nõrgale tasemele (suured varud, ostjate tasumata arved või muud lühiajalised nõuded). (Kitvel 1993:10-11)

Varade struktuuri ning nende katteallikate iseärasuste (näiteks varud – raamatupidamise bilansis osakaal väike) ja rahakäivete kiiruse tõttu erinevad teenindusettevõtted suurel määral teiste tegevusalade ettevõtetest. Niisiis teenindusettevõtete lühiajalist maksevõimet on võimalik õigemini hinnata kas ainult maksevõimekordaja või siis eri liiki lühiajaliste kohustuste konkreetsete maksetähtaegadest kinnipidamise analüüsi alusel. Maksevõimekordaja puhul on tegemist likviidsussuhte kitsendatud variandiga, mille arvutamisel võetakse käibekapitali hulka ainult ettevõtte kõige likviidsemad varad.

$$\text{Maksevõimekordaja} = \frac{\text{käibevarad – varud}}{\text{Maksevõimekordaja}}$$

lühiajalised kohustused (kokku)

Valem 7. Maksevõimekordaja arvutamine

Rahvusvahelise normi järgi on ettevõtte lühiajaline maksevõime hea, kui likviidne käbevara võrdub lühiajaliste kohustustega (Valem 7), seega kordaja peab olema 1. Kusjuures likviidsuse taseme hindamise kriteeriumid on üldised, mis ei pruugi alati konkreetseid arveldus- ja maksetingimusi arvestades õiged olla, kuid praktikas hinnatakse näitajat järgnevalt (Banhard, Kitvel 2001:93):

0,9 < likviidsussuhe	hea
0,6 < likviidsussuhe < 0,9	rahuldav
0,3 < likviidsussuhe < 0,6	mitterahuldav
likviidsussuhe < 0,3	nõrk

Järgnevalt veel üks valem, mida kasutatakse ettevõtte likviidsuse hindamisel (Valem 8):

$$\text{Kohese maksevalmiduse kordaja} = \frac{\text{raha + väärtpaberid}}{\text{lühiajalised kohustused}}$$

Valem 8. Kohese maksevalmiduse kordaja

Seega, lühiajaliste kohustuste kattekordaja oli aastatel 2004 - 2005 AS Harju Elekter (võlausaldajate seisukohalt) hea, mis näitab, et nii ettevõtte põhivara kui ka pikaajaline investering on kaetud lühiajaliste kohustustega. Maksevõimekordaja oli 2004 a aastal AS Harju Elekter rahuldav, kuid juba 2005 aastal hea, mis näitab, et ettevõtte lühiajaline maksevõime oli paranenud (Tabel 1).

Tabel 1. AS Harju Elekter maksevõime ja rentaablusnäitajad

Näitaja	31.12.2004	31.12.2005
Lühiajaliste kohustuste kattekordaja	1,62	1,67
Maksevõimekordaja	0,84	0,97

Kohese maksuvalmiduskordaja	0,85	1,98
Varade rentaablus (protsentides)	9,3	7,1
Omakapitali rentaablus (protsentides)	11,2	8,7
Finantsvõimendus (kordades)	1,2	1,23

AS Harju Elekter varade ja omakapitali rentaablusnäitajad on arvatud maksueelse kasumi ja intressikulude järgi, sest need on aastate lõikes võrreldavad näitajad.

Varade rentaablus (Valem 9) näitab, et 2004 aastal kasutas ettevõtte AS Harju Elekter oma varasid efektiivsemalt, kui 2005 aastal. Omakapitali rentaablus langes 2005 aastal võrreldes 2004 aastaga 2,5 % võrra. (Tabel 1)

$$\text{Varade rentaablus} = \frac{\text{maksueelne kasum + intressikulu}}{\text{koguaktivad}}$$

Valem 9. Varade rentaabluse arvutamine

Omakapitali rentaablus (Valem 10), mis näitab iga ettevõttesse paigutatud krooni eelarveaasta jooksul, seega tõi 2004 aasta AS Harju Elekter omanikele poole suuremat kasumit, kui 2005 aastal (Tabel 1).

$$\text{Omakapitali rentaablus} = \frac{\text{maksueelne kasum + intressikulu}}{\text{omakapital}}$$

Valem 10. Omakapitali rentaabluse arvutamine

Finantsvõimendus (Valem 11) näitab mitu korda ületab bilansimaht omakapitali ehk kui

palju ettevõtte kasutab oma tegevuses võõrvahendeid. Võõrvahendite suur osakaal ettevõttes vähendab ettevõtte usaldusväärsust. Antud näitajaid vaadates on AS Harju Elekter võõrvahendite osakaal küllaltki väike (Tabel 1).

Finantsvõimendus = koguaktivad / omakapital

Valem 11. Finantsvõimenduse arvutamine

Seega võib ettevõtte AS Harju Elekter maksevõimet aastatel 2004 – 2005 hinnata heaks. Ning varade ja omakapitali rentaablus on rahuldav.

2.2. Põhivara amortisatsioonipoliitika hindamise meetodika

Ühelt poolt arvestatakse kulum ärikuluks, teiselt poolt mõjutab põhivara kulumi suurus otseselt ärikasumi suurst, kusjuures maksevõime seisukohalt – kulumi suurendamine ja selle võrra kasumi vähendamine ei mõjuta ettevõtte maksevõimet. Erinev amortisatsioonipoliitika ei vähenda ega suurenda äritegevusega raha teenimisvõimet, sest ärikasumi ja kulumi üldsumma ei muutu, küll aga muutuvad nendevahelised proportsioonid. Sageli on ettevõtte juhtkond ise materiaalselt huvitatud kasumi suurendamisest aeglase amortisatsioonipoliitikaga, seega väiksemas summas kulumi näitamisest kasumiaruandes, sest suurem kulum vähendab omanikele jäävat kasumit. (Sutton 2000: 678)

Finantsanalüüsi üheks esmaseks ülesandeks on hinnata ettevõtte amortisatsioonipoliitikat, sest kulumi vähendamisega / suurendamisega on ettevõtte juhtkonnal küllaltki suures ulatuses võimalik ärikasumi suurst mõjutada. Eestis on ettevõtte põhivara amortisatsioonipoliitika eriti tähtis järgmistel põhjustel:

- Eesti ettevõtete äritegevuse efektiivsus on madal ja äritegevusest saadud kasum on väikene ning sageli lõpetatakse aruandeaasta kahjumiga. Selleks, et näidata ettevõtte majandustegevuse tulemusi paremana, kasutab ettevõtte juhtkond aeglast amortisatsioonipoliitikat, seega suurendades kasumit kulumi vähendamisega;
- põhivara amortisatsiooni õige ja õiglase poliitika rakendamine on väga oluline Eesti

ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks tulevikus, sest näidatud väiksem kulum ei garanteeri raha isegi põhivara lihtsaks taastootmiseks, rääkimata tootmise tehnoloogia taseme tõstmiseks;

- põhivara kiire amortisatsioonipoliitika loob aga ettevõttes olukorra, mil kasum on alla hinnatud ning sellest tulenevalt peab finantsanalüütik oskama hinnata konkurentsi eeliseid ja reserve;
- amortisatsioonipoliitika hindamine on eriti tähtis tootmisega tegelevates ettevõtetes, sest suurema põhivara osakaalu tõttu on kasumi manipuleerimisvõimalused suuremad.

Ettevõtte põhivara amortisatsioonipoliitika puhul on otstarbekas vaadelda kolme erinevat poliitikat: aeglast, objektiivset ja agressiivset poliitikat, millede põhilisteks tunnusteks on:

Põhivara aeglane amortisatsioonipoliitika – mida iseloomustab põhivara pikk kasutusiga. Kasutusea määramisel tuleb arvestada põhivara nii füüsilise kui ka moraalse kulumisega. Seoses inflatsiooniga ei taga aeglase amortisatsioonipoliitika rakendamine põhivara lihtsat taastootmist ehk olemasoleva põhivara asendamiskulude katmist.

Põhivara objektiivse amortisatsioonipoliitika – mille tunnuseks on põhivara tegeliku kasutusea vastavus majanduslikule kasutuseale ning on õigesti ja õiglaselt hinnatud.

Põhivara agressiivse ehk kiire amortisatsioonipoliitika – mille iseärasuseks on põhivara lühike kasutusiga ning sellisel juhul on kasum alla hinnatud. Kiire amortisatsioonipoliitika positiivseks küljeks on asjaolu, et võrreldes konkurentidega on ettevõttel võimalik oma kaupade müügihindu alandada, seega müüa rohkem ja teenida rohkem kasumit. Kaupade müügihindade allahindlust on võimalik teostada seetõttu, täiendavad remondikulud ei tõsta kaupade tootmiskulusid ega müügihindu (amortisatsiooniperiood on juba lõppenud).

Kiirema amortisatsioonipoliitika rakendamisega on võimalik saada täiendavaid rahalisi vahendeid olemasoleva tehnika ja tehnoloogia kiiremaks uuendamiseks. (White,I.G. 2003:273)

Järgmist meetodit põhivara amortisatsioonipoliitika hindamiseks saab rakendada siis, kui on

täidetud alljärgnevad eeltingimused: põhivara amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset arvestusmeetodit ja aastaaruande lisades on avalikustatud kulumi arvestus üksikute põhivara liikide suhtes (Valem 12). Sellisel juhul kasutatakse põhivara amortisatsioonipoliitika hindamiseks alljärgnevaid näitajaid:

$$\text{Keskmise kulumisprotsent} = \frac{\text{akumuleeritud kulum}}{\text{amortiseeritava põhivara soetusmaksumus majandusaasta lõpus}}$$

Valem 12. Keskmise kulumisprotsendi arvutamine

Põhivara keskmine kulumisprotsent sõltub põhivara struktuurist ja nende kasutamisaegast ning valitud amortisatsioonipoliitikast.

$$\text{Keskmise kasutusiga} = \frac{\text{majandusaasta lõpus amortiseeritava põhivara soetusmaksumus}}{\text{majandusaasta amortisatsioonikulu}}$$

Valem 13. Keskmise kasutusea arvutamine

Kasutusiga (Valem 13) näitab aastate arvu, mis on aluseks võetud ettevõtte põhivara amortisatsiooninormide kehtestamisel. Ehitiste ja rajatiste kasutamisaeg on kümneid kordi pikem masinate ja seadmete kasutuseast, seepärast soovitatakse eeltoodud näitajaid arvestada põhivara üksikute rühmade kohta eraldi.

$$\text{Keskmise vanus aastates} = \frac{\text{akumuleeritud kulum}}{\text{majandusaasta amortisatsioonikulu}}$$

Valem 14. Keskmise vanus aastates arvutamine

Keskmine vanus aastates (Valem 14) aitab hinnata tehnoloogia taset, mis näitab kas meil on tegemist suhteliselt uue või vana ettevõtte ja tehnoloogiaga. AS Harju Elekter olulised arvestuspõhimõtted – materiaalsele põhivarale määratud kasulikud tööead, lõppväärtused ja amortisatsioonimeetodid vaadatakse üle iga-aastaselt. Kontserni ettevõtted kasutavad ühetaolisi amortisatsiooninorme, mille hinnangulised majanduslikult kasulikud tööead on ära toodud alljärgnevas tabelis (Tabel 2).

Tabel 2. AS Harju Elekter amortisatsiooninormid ja kasulikud tööead

Materiaalne põhivara	Amortisatsiooninorm	Kasulik eluiga
Ehitised	3 - 10 %	10 - 33 aastat
Tootmiseseadmed	10 - 15 %	6,7 - 10 aastat
Muud masinad ja seadmed	15 - 25 %	4 - 6,7 aastat
Muu inventar	15 - 33 %	3 - 6,7 aastat

Aastatel 2004 – 2005 on ehitiste keskmine kasutusiga lühenenud 33,8 aastalt 29,3 aastani, mida võib positiivseks hinnata. Arvestades keskmise kasutusea kestvust võib ehitiste amortisatsioonipoliitikat hinnata objektiivseks. (Tabel 3)

2005 majandusaasta aruandes on öeldud, et kinnisvarainvesteeringute amortiseerimiseks kasutatakse materiaalse põhivara analoogsete gruppide amortiseerimiseks kasutatavaid amortisatsiooninorme/kasulikku eluiga. Seega võib kinnisvara amortisatsioonipoliitikat hinnata objektiivseks.

Masinate ja seadmete keskmine kasutusiga on pikenenud 10 aastalt 11,4 aastani. See näitab, et seadmed on vanad ja väljavahetamine oli 2005 aastal planeeritud 11,4 aasta järel, seega on masinate ja seadmete amortisatsioonipoliitika olnud väga aeglane (Tabel 3). 2005 aasta lõpuks moodustas muu materiaalse põhivara keskmine vanus 2,4 aastat, kusjuures 2004 aasta keskmine vanus oli 4,8 aastat. 2005 aastal oli keskmine kasutusiga muu põhivara osas lühenenud kaks korda võrreldes 2004 aastal. Selle alusel saab hinnata, et amortisatsioonipoliitika oli 2005 aastal tunduvalt paranenud. Autori arvutused põhinevad lisa 2 andmetel.

Tabeli 3 alusel oli AS Harju Elekter kõikide põhivara liikide osas keskmine kulumisprotsent tõusnud. Ning ettevõtte peamised tootmiseks vajalik põhivara, seega masinad ja seadmed vananevad, mis näitab, et ettevõtte kasutab aeglast amortisatsioonipoliitikat. Ja tabeli 2 andmeid vaadates võiks öelda, et masinate ja seadmete kasulik tööiga on liiga pikk, peaks olema lühem, arvestades tänapäeval kiirelt uuenevat tehnoloogiat.

Tabel 3. Keskmine põhivara kulumine, vanus ja amortisatsioon

	31.12.2004	31.12.2005
Ehitised (majandustegevuseks)		
Keskmine kulumine, % -des	19,4	21,5
Keskmine kasutusiga, aastat	33,8	29,3
Keskmine vanus, aastat	6,6	6,3
Kinnisvara (välja üüritud)		
Keskmine kulumine, % -des	11,5	14,1
Keskmine kasutusiga, aastat	33	25,8
Keskmine vanus, aastat	3,8	3,6
Masinaid ja seadmed		
Keskmine kulumine, % -des	49,2	53,9
Keskmine kasutusiga, aastat	10	11,4
Keskmine vanus, aastat	4,9	6,1
Muu materiaalne põhivara		
Keskmine kulumine, % -des	62,7	63,7
Keskmine kasutusiga, aastat	7,7	3,8
Keskmine vanus, aastat	4,8	2,4

Kasutades eeltoodud näitajaid on tabelis 3 analüüsitud AS Harju Elekter põhivara amortisatsioonipoliitikat. AS Harju Elekter põhivara minimaalseks soetusmaksumuseks on raamatupidamise siseeeskirjadega kehtestatud 5 000 krooni, seega muu materiaalse põhivara jääkmaksumus on bilansis üles hinnatud ja kulum alla hinnatud. Põhivara minimaalseks soetusmaksumuseks peaks olema 10 000 krooni. Näiteks: kui eeldada, et 1/3 muu põhivara 10 000 kroonise minimaalse soetusmaksumuse korral oleks tulnud 100% kuludesse kanda, siis 2005 aasta muu põhivara kulum peaks olema $(0,33 \times 8\,977) = 2\,962$ tuhat krooni. Seega muu põhivara kulum 2005 aastal peaks olema kokku $(2\,366 + 2\,962) = 5\,328$ tuhat krooni. Arvestades kasulikuks elueaks masinatel ja seadmetel 7 aastat, siis muude masinate ja seadmete kulum 2005 aastal peaks olema $(0,143 \times 75\,404) = 10\,783$ tuhat krooni (10 783 –

6635) ehk 4 148 tuhande krooni võrra on kulum alla hinnatud. Ning kokku on ärikasum üles hinnatud (2 962 + 4 148) 7 110 tuhande krooni võrra. Õige ja objektiivse põhivara amortisatsiooni korral peaks kulum olema summas (14 929 + 7 110) 22 039 tuhat krooni. Seega põhivara aeglase amortisatsiooniarvestuse tõttu on 2005 aasta ärikasum $(7\ 110 \times 100 / 37\ 516)$ 19% üles hinnatud.

3. ETTEVÕTTE PIKAAJALINE MAKSEVÕIME JA JÄTKUSUUTLIKUS JUHTIMISBILANSI ALUSEL

Ettevõtte pikaajalise maksevõime all mõeldakse võimet maksta tähtaegselt oma pikaajalisi kohustusi. Enamik investoreid ja võlausaldajaid kasutab ettevõtte pikaajalise maksevõime hindamisel indikaatorina ettevõtte majandustulemusi, et prognoosida, kas ettevõtte on pikemas perspektiivis jätkusuutlik või mitte. Järgnevalt käsitleb autor kolme põhilist

valdkonda, mille analüüs aitab määrata ettevõtte pikaajalist maksevõimet:

- lühi- ja pikaajaliste laenude osatähtsus ettevõtte varade katteallikates ja finantsvõimendusega kaasnevad riskid;
- intresside maksmise võime;
- ettevõtte varade ja kapitali rentaablus.

Kõige paremat informatsiooni saame ettevõtte juhtimisbilansist, millest on maha lahutatud intressi mittekandvad kohustused (Lisa 3), seega on juhtimisbilanss intressi mittekandvate kohustuste võrra väiksem raamatupidamisbilanss, mis näitab ühelt poolt investeringuid varasse (raha ja selle ekvivalendid) käibekapitali vajaduseks ja põhivara soetuseks. Allikate pool näitab omanike omakapitali ja intressidega lühiajaliste ja pikaajaliste laenude kasutamist äritegevuseks. Kuid enne juhtimisotsuste vastuvõtmist juhtimisbilansi alusel, peab sellele eelnema käibekapitali juhtimise analüüs. Sellepärast, et ettevõtte juhtimisbilansi alusel saadud näitajad võivad olla küll väga head, kuid samas võib ettevõttel olla juba makseraskusi, seega viivitatud ehk möödunud maksetähtaegadega lühiajalisi kohustusi. Eitava vastuse korral saame tugineda juhtimisbilansi alusel koostatud ja pikaajalist maksevõimet iseloomustatavatele näitajatele.

Juhtimisbilansi katteallikate poolel on laenukapital jaotatud kaheks: lühiajalised ja pikaajalised laenud. Juhtimisbilansi alusel tehakse põhjendatud otsused, kas ja kui suures osas on otstarbekas laenukapitali kasutada. Selleks jaotatakse eelnevalt lühi- ja pikaajalised kohustused omakorda kahte rühma: intresse kandvateks lühi- ja pikaajalisteks laenudeks ja muudeks intresse mittekandvateks lühi- ja pikaajalisteks kohustusteks (Valem 15). Seda, kui palju võiks ettevõtte laenata ei ole Eestis krediidi- ega äriseadusega reguleeritud. Rahvusvaheliselt tunnustatud standardi järgi loetakse heaks tavaks, et ettevõtte lühi- ja pikaajaliste laenude summa ei ületaks omakapitali. (Cahill 2003: 128-129)

$$\text{Võlakordaja} = \frac{\text{keskmised lühi- ja pikaajalised võlakohustused}}{\text{keskmine omakapital}}$$

Valem 15. Võlakordaja arvutamine

Laenukapitali võtmisel tuleb jälgida, et kapitali rentaablus oleks kõrgem kui laenuintressi määrad (Valem 16).

$$\text{Kapitali rentaablus, protsentides} = \frac{\text{maksueelne kasum + intressikulu}}{\text{keskmine kapital (juhtimisbilanss kokku)}}$$

Valem 16. Kapitali rentaabluse arvutamine

Et püsida konkurentsivõimelistena on Eesti ettevõtete omanikud üsna tihti sunnitud võtma laenu ka siis, kui ei ole kasulik laenata, kuna madal tehnoloogiline tase vajab pidevaid investeeringuid. Intresside maksevõime hindamiseks on kaks suhtarvu:

$$\text{Intresside kattekordaja, kordades} = \frac{\text{kasum enne maksustamist + intressikulu}}{\text{intressikulu}}$$

Valem 17. Intresside kattekordaja arvutamine

Intresside kattekordaja (valem 17) näitab mitu korda ettevõtte esialgne kasum enne maksustamist ja intresse ületab intressikulu. Minimaalseks nõudeks on, et ettevõtte maksueelne kasum oleks vähemalt võrdne intressikuluga, seega peaks see suhe olema vähemalt 2, kui antud näitaja on alla kahe, siis loevad pangad seda väga kõrgeks riskiks.

Kui ettevõtte on võtnud vähe laenu, siis intresside kattekordaja ei näita ettevõtte head maksevõimet intresside maksmiseks, sest et peaaegu kogu esialgne kasum jääb ettevõtte omanike käsutusse.

Eesti ettevõtted kasutavad raha vähesuse tõttu põhivara investeeringute finantseerimisel märkimisväärses ulatuses kapitalirente, mille tagasimaksete ja intresside maksevõimet (Valem 18) iseloomustab järgmine näitaja:

$$\text{Fikseeritud maksetäht- aegadega kohustuste tasumise võime} = \frac{\text{maksueelne kasum + intressikulu + kapitalirendimaksud}}{\text{intressikulu + liisingumaksud}}$$

Valem 18. Fikseeritud maksetähtaegadega kohustuste tasumise võime arvutamine

Kui fikseeritud maksetähtaegadega kohustuste tasumise võime on alla kahe korra, siis ettevõttel võib tekkida makseraskusi intresside ja rendimaksete tasumisega.

Ettevõtte rahavoogude alusel saab hinnata ettevõtte äritegevusega rahateenimisvõimet, mille hindamiseks leitakse omanikele jääva ärikasumi ja kulumi osatähtsus müügitulust. Selle näitaja eeliseks on, et ettevõtte raha teenimisvõimele ei avalda mõju põhivara amortisatsioonipoliitika. Kuna Eesti ettevõtted ei maksa tulumaksu äritegevusse investeeritud kasumilt, seega põhivara amortisatsiooni arvestuskorra või amortisatsiooninormide muutuste mõjul kasumi ja kulumi üldsumma ei muutu, vaid muutuvad nende vahelised proportsioonid.

$$\text{Ettevõtte rahateenimise võime} = \frac{\text{ärikasum + kulum}}{\text{netokäive (müügitulu)}}$$

Valem 19. Ettevõtte rahateenimise võime arvutamine

Mida suurem on see näitaja, seda suurem on **võimalik** raha juurdekasv äritegevusest (Valem 19), seda tugevam on ettevõtte maksevõime. Kõige enam avaldab mõju ettevõtte potentsiaalsele raha teenimisvõimele tootmise tehnoloogia tase, töötajate kvalifikatsioon ja juhtimise kompetentsus. Seda, kui palju jääb raha majandusaasta lõpul äritegevusest järele, sõltub ettevõtte käibekapitali juhtimisest ja paljudest muudest näitajatest. Näiteks kaupade kvaliteedist, eri turgudest ja nende kaugusest, ostjate teenindamise tasemest, konkurentsitihedusest, maksmise tähtaegadest jne. Kõik need tegurid määravadki lõppkokkuvõttes ettevõtte tegeliku käibekapitali vajaduse ja tegeliku raha juurdekasvu / kahanemise äritegevusest. (Kaplan 1999:113)

3.1. Omakapitali rentaabluuse teguranalüüs

Ettevõtte omanikud on eelkõige huvitatud kõrgest omakapitali rentaabluusest. Kuna ainult

kõrge omakapitali tootlikkus kompenseerib omanikule kõrgendatud riske, mis kaasnevad raha paigutamise äritegevusse. Kui omakapitali rentaablus on madalam laenu intressimäärast, siis on omanikul palju kasulikum raha välja laenata, kui äritegevusse paigutada. Traditsiooniline **DuPonti omakapitali teguranalüüs** (kaasaegse finantsplaneerimise analüüs) põhineb juhtimisbilansi ja kasumiaruande andmetel, mille teguranalüüsimisel on püstitatud järgmised eesmärgid (Hawawini 1999: 139):

- leida omakapitali rentaablust suurendavad tegurid – ettevõtte tugevate külgede mõju;
- leida omakapitali rentaablust vähendavad tegurid – ettevõtte nõrkade külgede mõju;
- hinnata tegureid sama tegevusala ettevõtete asendkeskmiste alusel, et kavandada nende alusel järgnevaid perioode;
- seostada omakapitali rentaabluste teguranalüüs ettevõtte rahavoogude analüüsiga;
- motiveerida ettevõtte juhtkonda saavutama järjest paremaid finantsnäitajaid, mis tagaksid ettevõtte omakapitali ja tulevikuväärtuse tõusu.

Juhtimisbilansi korral sõltub finantsvõimenduse kordaja ainult intressidega lühi- ja pikaajaliste kohustuste ja omakapitali suhtest. Seega laenude suurendamiseks/vähendamiseks vastuvõetud juhtimisotsused mõjutavad nii finantsvõimenduse näitajat, kui ka intressikulu suurust, mis omakorda mõjutab ettevõtte maksueelset kasumit ja puhaskasumit. (Kitvel 2001:98-100)

Juhtimisbilansi alusel on omakapitali rentaablust mõjutanud tegurid leitud järgnevalt:

a = *tulumaksuvaba koefitsient* (so 1-tegelik keskmine tulumaksumäär) arvutatakse aruandeperioodi, (aasta) – puhaskasumi ja maksueelse kasumi jagatisena;

b = *laenukapitali kalliduse koefitsient* on leitud – maksueelse kasumi ning maksueelse kasumi + intressikulu jagatisena;

c = *finantsvõimenduse kordaja* on arvutatud aruandeperioodi lõpuks – juhtimisbilansi ja omakapitali jagatisena;

d = *varasse tehtud investeeringute käibekordaja* on arvutatud – realiseerimise netokäibe ja

aasta lõpu juhtimisbilansi jagatisena;

e = realiseeritud netokäibe rentaablus protsentides on arvatud – maksueelse kasumi + intressikulu x 100 ja realiseerimise netokäibe jagatisena.

Omakapitali teguranalüüsi ei saa kasutada, kui ettevõtte on saanud oma äritegevusest kahjumit, sest vastavalt kahjumite jagatisena kujuneb positiivne arv, mis annab ebaloogilisi tulemusi.

Teguranalüüsis on autor kasutanud AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande andmeid (aruandes on kajastatud ainult 2004 ja 2005 aasta):

$$\underline{2004 \text{ aasta} \quad 595 / 58\,387 = 0,010} \quad \underline{2005 \text{ aasta} \quad 3\,691 / 47\,599 = 0,078}$$

$$a_0 = 1 - 0,10 = 0,990$$

$$a_1 = 1 - 0,078 = 0,922$$

$$b_0 = 58\,387 / (58\,387 + 1\,450) = 0,976$$

$$b_1 = 47\,599 / (47\,599 + 1\,741) = 0,965$$

$$c_0 = 640\,593 / 535\,358 = 1,197$$

$$c_1 = 696\,406 / 568\,333 = 1,225$$

$$d_0 = 453\,779 / 640\,593 = 0,708$$

$$d_1 = 513\,936 / 696\,406 = 0,738$$

$$e_0 = 59\,837 \times 100 / 453\,779 = 13,186 \%$$

$$e_1 = 49\,340 \times 100 / 513\,936 = 9,600 \%$$

Uuritava omakapitali puhaskasumuse (aastatel 2004 ja 2005) arvutuskäik on järgmine:

omakapital = puhaskasum x 100 / omakapital

$$OK_0 = 57\,792 \times 100 / 535\,358 = 10,8 \%$$

$$OK_1 = 43\,908 \times 100 / 568\,333 = 7,7 \%$$

Kas tegurid on õigesti arvatud? Kõikide tegurite korrutis peab andma uuritava nähtuse väärtuse:

$$a_0 \times b_0 \times c_0 \times d_0 \times e_0 = R_0$$

$$0,990 \times 0,976 \times 1,197 \times 0,708 \times 13,186 = 10,8 \%$$

$$a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_1 \times e_1 = R^I$$

$$0,922 \times 0,976 \times 1,197 \times 0,708 \times 13,186 = 10,1\% \quad (\text{a}) \quad R = 10,1 - 10,8 = -0,7\%$$

$$a_1 \times b_1 \times c_0 \times d_0 \times e_0 = R^{\text{II}}$$

$$0,922 \times 0,965 \times 1,197 \times 0,708 \times 13,186 = 9,9\% \quad (\text{b}) \quad R = 9,9 - 10,1 = -0,2\%$$

$$a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_0 \times e_0 = R^{\text{III}}$$

$$0,922 \times 0,965 \times 1,225 \times 0,708 \times 13,186 = 10,2 \quad (\text{c}) \quad R = 10,2 - 9,9 = 0,3\%$$

$$a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_1 \times e_0 = R^{\text{IV}}$$

$$0,922 \times 0,965 \times 1,225 \times 0,738 \times 13,186 = 10,6 \quad (\text{d}) \quad R = 10,6 - 10,2 = 0,4\%$$

$$a_1 \times b_1 \times c_1 \times d_1 \times e_1 = R_1$$

$$0,922 \times 0,965 \times 1,225 \times 0,738 \times 9,600 = \underline{7,7\%} \quad (\text{e}) \quad R = 7,7 - 10,6 = -2,9\%$$

$$\mathbf{-3,1\%}$$

Seega on tegurid $(7,7 - 10,8 = -3,1\%)$ õigesti arvatud.

Dividendilt makstava tulumaksu mõju on 2005 aastal vähendanud omakapitali puhasrentaablust 0,7% võrra. Juhtimisbilansi rentaablus on arvestatud maksueelse kasumi + intressikulu järgi, mille tegurite korrutis 2004 aastal ($d_0 \times e_0$) on 9,33 % ja 2005 aastal ($d_1 \times e_1$) on 7,08 %. Kuigi omakapitali rentaablus on 2005 aastal $(7,08 - 9,33)$ 2,25% võrra langenud, on see ikkagi kõrgem, kui keskmine intressimäär. Finantsvõimenduse ja intressikulu koosmõju omakapitali puhasrentaablusele annavad tegurite b ja c korrutis, mis 2004 aastal on 1,17 ja 2005 aastal $(b_1 \times c_1)$ 1,18, seega antud näitajate koosmõju on analüüsitud aastatel jäänud peaaegu samaks. Seega kõikide tegurite koosmõjul omakapitali puhasrentaablus langes 2005. aastal $(7,7 - 10,8)$ 3,1% võrra. Kõige enam on 2005 aastal omakapitali puhasrentaabluse langusele avaldanud mõju müügirentaabluse $(-2,9\%)$ alanemine.

Omakapitali rentaabluse teguranalüüs põhineb indeksite alusel koostatud ahelasendusmeetodil, mis juhtimisbilansi alusel annab palju põhjalikuma informatsiooni ettevõtte juhtkonnale ja kõigile asjast huvitatuile. Juhtimisbilansi alusel teostatav omakapitali teguranalüüs on kaasaja finantsjuhtimise üks võimalikest instrumentidest, mis iseenesest ei garanteeri omakapitali tõusu, vaid näitab ettevõtte nõrku külgi, mida on võimalik parandada juhtimisotsuste kvaliteedi tõstmise ja ettevõtte juhtkonna

motiveerimisega tulevikus. (Kitvel 2001:111-112)

3.2. Ettevõtte jätkusuutlikkuse analüüs

Omakapitali suurus ettevõtte varade katteallikates sõltub eelkõige tegevusala iseärasustest, põhivara suuruselt ja omanike dividendipoliitikast. Kui võlakordaja suhe on üle ühe, siis on ettevõtte liigselt laene võtnud. Ja vastupidiselt, kui võlakordaja suhe on alla ühe, siis on ettevõttel võimalus suurendada finantsvõimendust laenude kaasamisel. Omakapitali teguranalüüsiks on otstarbekas võlakordaja asemel kasutada finantsvõimenduse näitajat, kui omakapitali rentaablusega võrdelises sõltuvuses olevat tegurit.

Tabel 4. AS Harju Elekter pikaajalise maksevõime näitajad juhtimisbilansi alusel

Näitajad (protsentides)	31.12.2004	31.12.2005	Hinnang
Äritegevusega seotud materiaalse põhivara kaetus omakapitaliga	100	100	hea
Kinnisvara kaetus omakapitaliga	100	100	hea
Pikaajaliste finantsinvesteeringute ja käibekapitali kaetus omakapitaliga	100	100	hea
Käibekapitali vajaduse kaetus omakapitaliga ja pikaajaliste laenudega	100	100	hea

Juhtimisbilansi alusel ettevõtte pikaajalise maksevõime hindamist alustatakse äritegevusega seotud (ülejäanud põhivara) põhivara jääkmaksumuse ja omakapitali kõrvutamisega. Ettevõtte maksevõime on tugev, kui kogu põhivara on kaetud pikaajaliste allikatega seega, kui äritegevusega seotud põhivara on 100% kaetud 100% omakapitaliga.

Lisast 3 nähtub, et ettevõttel AS Harju Elekter on küllaldaselt vara omakapitali põhivara

katmiseks ja käibekapitali vajadus on 100% kaetud pikaajaliste allikatega (omakapital + pikaajalised laenud), mis annab tunnistust ettevõtte tugevast jätkusuutlikkusest.

Ettevõtte lühiajaline maksevõime ja äritegevuse jätkusuutlikkus on seda tugevam, mida rohkem on käibekapitali vajadusest kaetud pikaajalise kapitaliga, seega vaba pikaajalise laenu ja omakapitali arvelt.

KOKKUVÕTE

Diplomitöös on põhjalikumalt uuritud äritegevusega seotud materiaalse põhivara, eelkõige amortiseeritava põhivara mõju ettevõtte kasumile. Ning uurimisobjektiks oleva börsiettevõtte AS Harju Elekter näitel on autor püstitanud eesmärgiks: analüüsida ettevõtte maksevõimet ja jätkusuutlikkust.

Diplomitöös teostatud (AS Harju Elekter näitel) uurimuse tulemusel on autor teinud järgmised järeldused:

- AS Harju Elekter 2005 aasta kasum on üles hinnatud, mis langetab ettevõtte usaldusväärset;
- ettevõtte nii lühi- kui ka pikaajaline maksevõime on raamatupidamisbilansi andmetel hea;
- ettevõtte varade ja omakapitali rentaablus on rahuldav;
- juhtimisbilansi andmetel on pikaajaline maksevõime aga väga stabiilne. Ent ettevõtte majandustulemuste ilustamiseks, kasutab AS Harju Elekter juhtkond aeglast amortisatsioonipoliitikat, seega suurendades kasumit kulumi vähendamisega. Kogu käibekapitali vajadus on 2005 aasta lõpuks 100%-lt kaetud omakapitali ja pikaajaliste allikate arvel;
- omakapitali puhasrentaabluse teguranalüüs näitas, et 2005 aastal langes müügi- ja rentaalne (-2,9% võrra), mis on üks peamisi põhjusi, miks omakapitali rentaablus on langenud.

Kokkuvõtteks võib hinnata ettevõtte äritegevust tulevikus jätkusuutlikuks.

AS Harju Elekter äritegevuse efektiivsuse tõstmiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks tulevikus on autor teinud järgnevad ettepanekud:

- 1) tõsta materiaalse põhivara alampiiri 5 000 kroonilt 10 000 kroonini ning masinate ja seadmete kasutamisega tuleb lühendada kümnelt aastalt seitsmele aastale. See kindlustab ettevõtte konkurentsivõimelise tehnoloogia kiirema kasutusele võtmise. Seoses jätkuva inflatsiooniga Eestis ei taga (pikemas perspektiivis) aeglase amortisatsioonipoliitika rakendamine olemasoleva põhivara asendamiskulude katmist;
- 2) materiaalse põhivara objektiivne amortisatsioonipoliitika tagab õige ja õiglase kasumi arvestuse, mis tõstab börsiettevõtte usaldusväärset nii olemasolevate kui ka tulevaste aktsionäride silmis;

- 3) pikaajalise maksevõime hindamisel oleks otstarbekam kasutada juhtimisbilansi alusel tehtud maksevõime analüüsi;
- 4) omakapitali rentaabluste tõstmiseks tuleb tõsta müügirentaablust kulude kokkuhoiu arvelt.

2009 aastast alates võivad Eesti ettevõtted taas hakata maksma kasumilt tulumaksu, siis muutub diplomitöös käsitletud teema MTA jaoks eriti aktuaalseks. Enne seda peab Eesti riik langetama otsuse, kas maksustamist korraldades hakatakse taotlema neutraalsust või soovib riik ise protsesse juhtida, mis on osa riigi finantspoliitikast. Siis on ettevõtte maksevõime ja jätkusuutlikkus suuresti mõjutatud amortisatsioonipoliitikast, kuna kulumi vähendamisega/suurendamisega on ettevõtte juhtkonnal küllaltki suures ulatuses võimalik ärikasumi suurust mõjutada.

Äritegevust ei ole kunagi võimalik edukalt juhtida nii, et ei ilmneks teatud kitsaskohti. See tuleneb asjaolust, et ettevõtte jätkusuutlikkuse tõstmiseks tuleb järjest rohkem investeerida tootmise tehnoloogia taseme tõstmiseks, teostada enam arengu- ja turundusuuringuid, suurendada ettevõtte töötajate koolituskulusid. Kõik need kulutused tõstavad ettevõtte tulevikuväärtust, kuid samas võivad halvendada jooksva aasta majandusnäitajaid. Pidev vastuolu ettevõtte strateegiliste ja taktikaliste eesmärkide vahel tagab lõppkokkuvõttes ettevõtte jätkuva arengu tulevikus.

SUMMARY

The title of current thesis is Analysis of tax paying potential and sustainability of corporation (on the Example of Harju Elekter), thus the author has concentrated on firm Harju Elekter. In current thesis the question of operating material long term assets and assets depreciations influence to operating profit is under further study. Derived from this the authors goal is to

assess the tax paying potential and sustainability based on financial statement of 2005. For these reasons there are following questions under study: weather the earnings in financial statement are described in correct figures, which possibilities the accounting and managerial balances offer for calculating tax paying potential and an on what must the management of enterprise concentrate in order to maintain its sustainability.

The capacity of this thesis with appendixes (7 of them) is 44 pages and 14 sources have been used, on what the author has also made references. Current thesis consists of three chapters and is written in Estonian

In current thesis the author handles the principles of accounting of material assets depreciation, valuates the short-term liquidity and depreciation policy of long term assets. In final part of the thesis the author has made an analysis about long-term liquidity and return on equity.

The author considers the subject of thesis as actual because with increasing or reducing the depreciation the management of corporation has the chance of changing the operating profit. Especially when the corporate income tax is introduced in 2009.

This thesis gives the tax collector and other people with an interest a possibility to get additional knowledge about corporations tax paying potential and sustainability.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004. Finantsarvestus. Tallinn: Deebet.
2. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruanne.
3. Cahill, M. 2003. The Analysis Companies & Valuing Scorecard. Pearson Education Limited, 278p.

4. Hawawini, G., Viallet, C. 1999. Finance for Executive. Managing for Value Creation, South-Western College Publishing. 1999. 601p.
5. Kaplan, R. S., Norton, D.P. The Balanced Scorecard. Harvard Business School Press Boston, Boston, Massachusetts, 322p.
6. Kitvel, E. 1993. Ettevõtte finantsaruandluse analüüs. Tallinn: RAS Logistika Maja.
7. Kitvel, E. 2000. Omakapitali tootlikuse teguranalüüs. Kallas, K., Garmider-Laur, E. Majandusarvestus & Finantsjuhtimine. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli kirjastus, 98-111.
8. Mereste, U. 2003. Majandusleksikon II. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
9. Raamatupidamise Toimkonna juhend RTJ 5. Materiaalne ja immateriaalne põhivara. 01.01.2005 – RTL 2005, 66, 952; 117, 1852.
10. Rahvusvaheline raamatupidamisstandard IAS 16. 1998. Materiaalne põhivara. 01.01.2005 – RTL 2005, 66, 952; 117, 1852.
11. Rahvusvaheline raamatupidamisstandard IAS 23. 1995. Laenukasutuse kulutused. 01.01.2005 – RTL 2005, 66, 952; 117, 1852.
12. Rahvusvaheline raamatupidamisstandard IAS 36. 1998. Varade väärtuse langus. 31.03.2004 – RTL 2005, 66, 952; 117, 1852.
13. Sutton, T. 2000. Corporate Financial Accounting and Reporting, Pearson Education Limited. 2000. p754
14. White, G.I., Sondhi, A.C., Fried, D. 2003. The Analysis and Use of Financial Statements, 3-rd edition. John Wiley & Sons, Inc. 767p.

LISADE LOETELU

Lisa 1. Harju Elekter Grupi juhtimisstruktuur

Lisa 2. Põhivara vanus ja amortisatsioon AS Harju Elekter näitel

Lisa 3. Vaba pikaajalise kapitali arvutamine AS Harju Elekter näitel

Lisa 4. Juhtimisbilanss AS Harju Elekter näitel

Lisa 5. AS Harju Elekter 2005 aasta majandusaasta aruande konsolideeritud bilanss

Lisa 6. AS Harju Elekter 2005 aasta majandusaasta aruande konsolideeritud kasumi-
aruanne

Lisa 7. AS Harju Elekter 2005 aasta majandusaasta aruande konsolideeritud rahavoogude
aruanne

Lisa 1. *Harju Elekter Grupi juhtimisstruktuur*

AS Harju Elekter, kontserni emaettevõte

Nõukogu

	Juhatus		
	Tootmine - tütarettevõtted		Sidusettevõtted
<i>EESTI</i>	AS Harju Elekter Elektrotehnika	100%	AS Keila Kaabel 34%
<i>EESTI</i>	AS Eltek	100%	AS Saajos Inexa 33,3%
<i>SOOME</i>	Satmatic OY	100%	PKC Group Oyj 10,3%
<i>LEEDU</i>	UAB Rifas	51%	

Lisa 2. Põhivara vanus ja amortisatsioon AS Harju Elekter näitel

EEK `000	31.12.2004	31.12.2005
Ehitised (majandustegevuseks)		
Soetusmaksumus	39 218	39 005
Akumuleeritud kulum	7 612	8 402
Jääkmaksumus	31 606	30 603

Majandusaasta kulum	1 161	1 329
<hr/>		
Kinnisvara (välja üüritud)		
Soetusmaksumus	95 444	98 319
Akumuleeritud kulum	10 948	13 839
Jääkmaksumus	84 496	84 480
Majandusaasta kulum	2 892	3 812
<hr/>		
Masinaid ja seadmed		
Soetusmaksumus	70 546	75 404
Akumuleeritud kulum	34 696	40 611
Jääkmaksumus	35 850	34 793
Majandusaasta kulum	7 048	6 635
<hr/>		
Muu materiaalne põhivara		
Soetusmaksumus	5 828	8 977
Akumuleeritud kulum	3 657	5 715
Jääkmaksumus	2 171	3 262
Majandusaasta kulum	759	2 366
<hr/>		

Lisa 3. Vaba pikaajalise kapitali arvutamine AS Harju Elekter näitel

Näitajad	EEK `000	2005 a	2004 a
1. Äritegevusega seotud põhivara (materiaalne põhivara + immateriaalne põhivara)		72 291	88 502
2. Omakapital		568 333	535 358

3. Vaba omakapital +/-omakapitali puudujääk - (2 - 1)	496 042	446 856
4. Kinnisvarainvesteeringud	-123 625	-86 880
5. Vaba omakapital (3 - 4)	372 417	359 976
6. Vaba omakapital (investeeringud sidusettevõtetesse ja muud pikaajalised finantsinvesteeringud)	336 876	323 138
7. Vaba pikaajaline kapital (5 - 6)	- 35 541 -	36 838
8. Pikaajalised laenud	29 879	17 357
9. Kokku pikaajalised allikad (7 + 8)	65 420	54 195
10. Käibekapitali vajadus	61 497	49 789

Lisa 4. Juhtimisbilanss AS Harju Elekter näitel

<u>EEK `000</u>	<u>2005 a</u>	<u>2004 a</u>	<u>Hälve</u>
<u>PÕHIRÜHMAD</u>			
Raha	25 940	18 786	7 154
Käibekapitali vajadus	61 497	49 789	11 708
	(163 614 - 25 940) -	(142 073 - 18 786) -	

	(98 194 - 22 017)	(87 878 - 14 380)	
Põhivara	532 792	498 520	34 272
Kokku investeeringud varasse	620 229	567 095	53 134
<u>KAPITAL</u>			
Lühiajalised laenukohustused	22 017	14 380	7 637
Pikaajalised laenukohustused	29 879	17 357	12 522
Omakapital	568 333	535 358	32 975
Kokku kapital	620 229	567 095	53 134

Lisa 5. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande konsolideeritud bilanss

EEK `000	31.12.2005	31.12.2004
Varad		Korrigeeritud
Raha- ja pangakontod	25 940	18 786
Nõude ostjate vastu	64 444	49 824
Muud nõuded ja ettemaksud	4 353	5 513
Sealhulgas ettevõtte tulumaks	21	68
Varud	68 877	67 950
Käibevara kokku	163 614	142 073
Investeeringud sidusettevõttesse	24 773	24 834

Muud pikaajalised finantsinvesteeringud	312 103	298 304
Kinnisvarainvesteeringud	123 625	86 880
Materiaalne põhivara	70 731	86 551
Immateriaalne põhivara	1 560	1 951
Põhivara kokku	532 792	498 520
VARAD KOKKU	696 406	640 593
Kohustused		
Võlakohustused	22 017	14 380
Ostjate ettemaksud	9 569	2 666
Võlad tarnijatele	41 870	45 535
Maksuvõlad	9 319	7 474
Sealhulgas ettevõtte tulumaks	298	23
Viitvõlad	14 281	12 130
Muud lühiajalised kohustused	1 138	5 693
Lühiajalised kohustused kokku	98 194	87 878
Pikaajalised võlakohustused	29 879	17 357
Kohustused kokku	128 073	105 235
Omakapital		
Aktsiakapital	168 000	56 000
Ülekurss	6 000	6 000
Reservid	296 126	281 924
Jaotamata kasum	82 069	177 053
Emaettevõtte omanikele kuuluv omakapital kokku	552 195	520 977
Vähemusosalus	16 138	14 381
Omakapital kokku	568 333	535 358
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU	696 406	640 593

Lisa 6. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande konsolideeritud kasumiaruanne

01.jaanuar kuni 31.detsember	EEK `000	2005	2004
			Korrigeeritud
Müügitulud		513 936	453 779
Müüdüd toodete kulud		-414 503	-370 916
Brutokasum		99 433	82 863

Turustuskulud	-24 163	-21 046
Üldhalduskulud	-37 430	-30 487
Muud äritulud	601	523
Muud ärikulud	-925	-624
Ärikasum	37 516	31 229
Finantstulud	10 656	28 547
Finantskulud	-1 804	-1 508
Tulu sidusettevõtetest	1 231	119
Kasum enne maksustamist	47 599	58 387
Tulumaks	-3 691	-595
Aruandeaasta puhaskasum	43 908	57 792
Sealhulgas vähemusomanike osa puhaskasumist	2 252	1 602
Sealhulgas emaettevõtte omanike osa puhaskasumist	41 656	56 190
Tava- ja lahustatud puhaskasum emaettevõtte omanike aktsia kohta (kroonides)	2,48	3,43

Lisa 7. AS Harju Elekter 2005. aasta majandusaasta aruande konsolideeritud rahavoogude aruanne

01.jaanuar kuni 31.detsember	EEK `000	2005	2004
Rahavood äritegevusest			
Ärikasum		37 516	31 229
<i>Korrigeerimised</i>			
Põhivara kulum ja väärtuse langus		14 929	12 543
Kasum põhivara müügist		-149	-147

Äritegevusega seotud nõuete muutus	-13 512	-14 531
Varude muutus	-927	-23 827
Äritegevusega seotud kohustuste muutus	10 397	18 635
Makstud ettevõtte tulumaks	-3 369	-737
Makstud intressid	-1 797	-1 468
Kokku rahavood äritegevusest	43 088	21 698
Rahavood investeerimistegevusest		
Tasutud kinnisvarainvesteeringud	-24 012	-2 875
Tasutud materiaalne põhivara	-17 655	-28 148
Tasutud immateriaalne põhivara	-672	-550
Laekunud põhivara müügist	379	421
Tasutud finantsinvesteeringute eest	0	-8 281
Laekunud finantsinvesteeringute müügist	5 008	4 415
Antud laenud	-13	-76
Antud laenude tagasimaksed	33	154
Laekunud intressid	217	160
Laekunud dividendid	7 113	26 014
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-29 602	-8 766
Rahavood finantseerimistegevusest		
Saadud laenud	29 925	1 512
Laenude tagasimaksed	-7 890	-5 999
Kapitalirendi põhiosa maksed	-3 169	-2 007
Aktsiate emiteerimine	0	8 000
Makstud dividendid	-25 135	-22 043
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	-6 269	-20 537
KOKKU RAHAVOOD	7 217	-7 605